

СЪЮЗ НА СЪДИИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Член на Международната асоциация на съдиите (МАС)
Член на Европейската асоциация на съдиите (ЕАС)
Член на Европейски магистрати за демокрация и свободи (МЕДЕЛ)
София 1000, ул. Пиротска 7, ет.5, тел 0879686841
e.mail: office@judgesbg.org

До

Министъра на правосъдието

на Ваш Рег. № 91-00-94/12.03.2026 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

Съюзът на съдиите в България оценява инициативата на Министерството на правосъдието за провеждане на експертна дискусия, посветена на изработването на прозрачни критерии за упражняване на правомощията на министъра на правосъдието да номинира кандидати за ключови позиции в съдебната власт. Считаме, че насрочената за 19.03.2025 г. дискусия е възможност за представяне и обсъждане на изходните позиции на участващите професионални и неправителствени организации, имащи отношение към организацията и устройството на съдебната власт, като изразяваме готовност да се включим и в евентуални по-нататъшни етапи на процеса по изготвяне на обсъжданите критерии.

Изразяваме принципната ни позиция, че съдържанието на разпоредбата на чл. 170, ал. 5 от Закона за съдебната власт, както и препоръките, дадени в Становище № 19 от 2016 г. на Консултативния съвет на европейските съдии /т. 53 – т. 55/ и в Становище № 19 от 2024 г. на Консултативния съвет на европейските прокурори /т. 24 – т. 33/ дават достатъчна основа за подробно разписване, както на критериите, на които следва да отговарят кандидатите да заемат длъжностите председател на Върховен касационен съд, Върховен административен съд и главен прокурор, така и на процедурите за подбор на най-подходящите да бъдат назначени на тези длъжности.

Считаме, че основен проблем до момента не е липсата на подходяща правна уредба относно критериите за заемане на посочените длъжности.

След съответното изменение в ЗСВ от 2016 г. нормата на чл. 170, ал. 5 от закона очертава основните характеристики на профила, на който следва да отговарят председателите на върховните съдилища и главния прокурор. Несъобразяването със съдържанието на тази норма от страна на основния ѝ адресат – Пленума на Висшия съдебен съвет доведе и до конкретни последици – намиращи многократно потвърждение съмнения, че съответните избори се правят „в две други сгради“, примери за администриране на дейността на съответните върховни съдебни институции при неспазване на изискванията за прозрачност и отчетност, ниско обществено доверие и липса на автентична професионална подкрепа към избрани на тези най-висши длъжности титуляри.

Актуален понастоящем проблем е и необходимостта от съобразяване към установените в закона изисквания и спрямо определяните от страна на колегиите на Висшия съдебен съвет да изпълняват функциите председатели на върховни съдилища или главен прокурор.

Съпоставката между съдържанието на ал. 4 и ал. 5 на чл. 170 от ЗСВ и на чл. 169, ал. 1 от ЗСВ неминуемо води до извод, че критериите за притежаване на високи нравствени и професионални качества, доколкото са базисно установени и за заемане на всяка ръководна длъжност в съдилищата и прокуратурите, следва определено да бъдат завишени при приложението им по отношение на кандидатите за назначаване като председатели на Върховния касационен съд или на Върховния административен съд и за главен прокурор.

На следващо място, за да бъде налице съответствие с изискванията, установени в чл. 170, ал. 5 от ЗСВ, в професионалните и лични биографии на номинираните да бъдат избрани за председатели на върховните съдилища и за главен прокурор следва да има конкретни проявления във всеки един от аспектите на очертавания в същата разпоредба профил.

Считаме, че изискуемата съгласно чл. 164, ал. 7, т. 1 от ЗСВ способност за придържане и налагане на висок етичен стандарт следва да се изразява в липсата в биографията на съответните кандидати на каквито и да е неотстранени съмнения за нравствено и морално укорими прояви, контакти или състояния на нелегитимни зависимости. Поддържането на безукорно поведение и в професионалния, и в личния живот на заемащите най-висшите ръководни длъжности в съдебната власт е основна предпоставка както за утвърждаване на общественото доверие към

съответните институции, така и за неподвластно на каквото и да било нередно влияние упражняване на управленските функции.

Ако изискуемата от закона безукорност не бъде изпълнена с автентично съдържание, тя ще бъде прикритие на произволен, политически мотивиран избор на поредните удобни кандидати. В практиката на КС ясно е прокарана тезата, че не абстрактни формулировки, а структурирана и проверима оценка на кандидатите може да гарантира ефективно спазване на изискванията за заемане на тези длъжности. Макар нравствените качества да не подлежат на изчерпателна дефиниция, те могат и следва да бъдат оценявани чрез конкретни поведенчески индикатори, които да позволят обективизиране на преценката и нейния обществен контрол. Това е единственият начин да се съвместят суверенната преценка на кадровия орган с изискването за отчетност и обществено доверие. Практиката на Конституционния съд изисква стандартът към кандидатите за най-висшите длъжности в съдебната власт да надхвърля формалното наличие на „високи професионални и нравствени качества“. В мнението на съдия Любен Корнезов към Решение № 9/1994 г. на КС е прието, че председателите на ВКС и ВАС и главният прокурор са „лицето“ на съдебната власт и спрямо тях е приложим по-висок критерий за безукорност на поведението, включително извън строго професионалната сфера. Това означава не само липса на доказани нарушения, но липса на всякакви неотстранени основателни съмнения за зависимости, влияние или участие в неформални мрежи, които компрометират институционалната независимост. Съгласно Решение № 17/2018 г. на Конституционния съд, нравствените качества на магистратите не са въпрос единствено на лична репутация, а съставляват елемент от конституционния принцип на независимостта. Само магистрати, които „мислят самостоятелно, действат по съвест и не се поддават на външни влияния“, могат да осигурят правосъдие в съответствие с Конституцията. Следователно проверката за нравствена безукорност е едновременно проверка за независимост. Конституционният съд последователно приема, че понятието „високи нравствени качества“ не подлежи на изчерпателна легална дефиниция, тъй като принадлежи към сферата на морала и обществените оценки (Решение № 11/1994 г.). Именно поради това законът не го дефинира, а предвижда последици при отклонение от него, включително дисциплинарна отговорност за поведение, уронващо престижа на съдебната власт. Това налага при процедурите за избор да се прилага съдържателна, а не формална преценка на биографията и поведението на кандидатите.

Спазването на изискването на чл. 164, ал. 7, т. 2 от ЗСВ за висока професионална компетентност може да се осигури чрез конкретни примери в кариерата на съответния кандидат за добросъвестно и правилно прилагане на закона и познаване на правната теория, за приноси към развитието на съдебната практика, за основано на професионалните качества кариерно развитие, за способност да бъдат демонстрирани управленски компетентности.

В т. 3 от ал. 7 на чл. 164 от ЗСВ са установени конкретни изисквания за изявена независимост, воля за налагане на законността, решителност при изпълнение на служебните задължения и принос за утвърждаването на правовата държава. Съответствието с тези изисквания следва да е доказано от съответния кандидат чрез поведение, недопускащо поставяне под въпрос на независимостта му и на проявена активност за утвърждаване на авторитета на съдебната власт и на правовия ред. Отношението към неизяснените съмнения за упражнявано нелегитимно влияние върху правосъдието и поемането на конкретни ангажменти за недопускане на такова влияние са показатели за съобразяване с посочените изисквания.

Конкретни проявления на изискуемите от чл. 164, ал. 7, т. 4 от ЗСВ умения за работа в екип и за мотивиране на колеги, както и такива за търсене и носене на отговорност следва да се търсят в способността на съответния кандидат да ангажира автентична подкрепа от страна на съсловната общност както към заявените в съответната концепция намерения, така и при осъществяване на необходимите за изпълнението им действия, както и в способността да се поеме отговорност за конкретните управленски резултати.

За да бъдат назначени на най-висшите ръководни длъжности в съдебната власт именно кандидатите, отговарящи в най-пълна степен на така обсъдените изисквания, следва процесът на подбор, номиниране и избор да бъде проведен в условията на прозрачност и да дава максимална възможност за проверка за съответствие с предписаните в закона критерии за заемане на тези длъжности.

Следва да бъдат подробно мотивирани предложенията за издигане на съответни кандидатури, включително и чрез изясняване на обстоятелствата, при които е взето решението за предлагане на конкретния кандидат.

Практиката показва, че законовите изисквания за прилагане на подробна документация за професионалната биография, имуществото и

интересите на кандидатите, сами по себе си, не обезпечават осъществяване на информиран и пълноценен избор. Липсата на предвиден механизъм за дълбочинна проверка на тази документация, най-вече в частта за имущественото състояние и възможен конфликт на интереси прави възможен избор на кандидати, несъответстващи на високите изисквания за почтеност и независимост. Затова е необходимо или чрез предхождаща номинирането проверка, или чрез предписване на механизъм за осъществяване на проверка на представените към кандидатурите документи, да се изясняват предварително възможни съмнения в тези насоки.

Необходимо е кандидатите за заемане на най-висшите управленски позиции в съдебната власт да бъдат задължени да дадат отговор на всички поставени в рамките на съответните процедури въпроси от страна на професионални асоциации, неправителствени организации и медии. Практиката избирателно при съответните изслушвания да бъдат задавани само някои от отправените въпроси, както и липсата на задължение за кандидатите да отговорят на писмено поставените въпроси обезсмисля предписаната възможност за участие в процеса на избора на представителите на гражданското общество и на професионалните общности.

Благодарим за дадената възможност да участваме в иницирираната дискусия и заявяваме готовност да се включим и в следващите етапи от нейното провеждане.

Гр. София,

Атанас Атанасов:

19.03.2026 г.

Председател на УС на ССБ